

264604

TÜRK DİLİNE GÖNÜL VERENLER

Yabancı Türkologlar

Dilimiz Kimliğimizdir

Editör:
Ahmet BURAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	264604
Tas. No:	271 -1817

Ankara
AKÇAĞ
2017

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

30 Kasım 2018

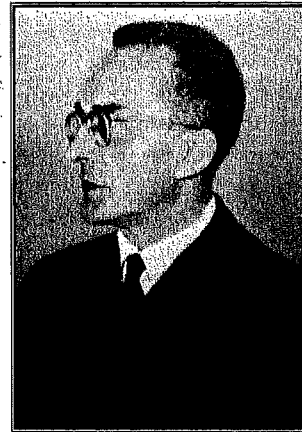

ETTORE ROSSI
(1894-1955)

170566

ETTORE ROSSI'NİN TÜRKLÜK BİLGİSİNE KATKILARI

Ahmet Turan SİNAN*

Ettore Rossi, 1894-1955 yılları arasında yaşamış tanınmış bir İtalyan araştırmacıdır. Hayatını kaybettiği 23 Ağustos 1955 yılına kadar Şark ve Türk kültürüne büyük hizmetleri olan Rossi, Türk bilim dünyasında altı hikâyeden oluşan Dede Korkut kitabının Vatikan nüshasını buluşu ve yayımlayışı ile tanınmıştır. İtalyanların Türkoloji alanına girmeleri Yıldırım Bayazıt devrine kadar gider. Özellikle Floransa şehrinin İstanbul balyosu Filippo Argenti'nin Türkiye, Türkçesinin kurallarını açıklayan eserini yazması ile başlayan süreç zamanla İtalyan kütüphanelerinde İtalyan ve Lâtin dillerinde yazılmış gramer kitapları, Türkçe belge ve yazmaların oluşmasını sağlamıştır (Dilâçar, 1955: 115).

1894 yılında Milano'da doğan Rossi, 1914 yılında Pavia Üniversitesine

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, atsinan35@gmail.com

186 MART 1992

9416 JEMMA, E. "Bibliografia degli scritti di Ettore Rossi." *Oriente Mod.* 35 (O '55) 418-24.

186 MART 1992

9211 CIASCA, R. and LEVI DELLA VIDA, G. "In memoriam: Ettore Rossi." *Oriente Mod.* 35 (Ag-S '55) 349-53.

186 MART 1992

9422 GABRIELI, FRANCESCO. "Ricordo di Ettore Rossi." *Oriente Mod.* 35 (O '55) 409-18.

NEER

230 GABRIEL, F. In memory of Ettore Rossi. *East and West* 6 (1956), pp. 335-341

Ettore Rossi-nya haikana

605 GANDJEI, Tourkhan. Ettore Rossi (1894-1955). *Ural-Alt. Jhb.* 27 (1955), pp. 241-244

E. Rossi

603 CIASCA, R. and LEVI DELLA VIDA, G. In memoriam: Ettore Rossi. *OM* 35 (1955), pp. 349-353

Ettore Rossi-ny
Nativaning

865 JEMMA, E. Bibliografia degli scritti di Ettore Rossi. *OM* 35 (1955), pp. 418-424

Ettore Rossi (1894-1955)

604 GABRIELI, F. Ricordo de Ettore Rossi. *OM* 35 (1955), pp. 409-418

• ETTORE
ROSSI

25 alabiliv

Ricordo de Ettore
Rossi

606 PETECH, L. Ettore Rossi. *BRSGI* 92 (1955), pp. 505-507

• ETTORE
ROSSI

Ettore Rossi

MADDE YAYIMLANDIKTAN
GELEN DOKÜMAN

- 69 LAFI, Nora. Ettore Rossi (1894-1955). *Orientalist writers*. Ed. Coeli Fitzpatrick and Dwayne A. Tunstall. Farmington Hills: Gale Cengage Learning, 2012, (Dictionary of Literary Biography, 366), pp.250-253.

Rossi: Ettore
170566

03 Mayıs 2014

ORIENTE MODERNO

RIVISTA MENSILE

D'INFORMAZIONI E DI STUDI PER LA DIFFUSIONE DELLA CONOSCENZA DELL'ORIENTE, SOPRA TUTTO MUSULMANO, PUBBLICATA A CURA DELL'ISTITUTO PER L'ORIENTE. - VIALE DAVID LUBIN 2, ROMA

CONTO CORRENTE POSTALE I/26932

RICORDO DI ETTORE ROSSI

La scomparsa il 23 agosto di ETTORE ROSSI, ordinario di lingua e letteratura turca nella Università di Roma e Direttore scientifico dell'Istituto per l'Oriente, ha creato un incolmabile vuoto nel piccolo gruppo degli orientalisti italiani, e inferto al nostro Istituto un colpo paragonabile a quello subito nel 1938 con la perdita di C. A. Nallino. Chi ha seguito con l'animo d'una più che trentennale amicizia il corso del male inesorabile che ha tolto il nostro Rossi ai suoi affetti e ai suoi studi misura ora intera la gravità di questa perdita, e nel tentare il bilancio di quella nobile vita sente al giudizio critico intrecciarsi l'affettuoso cordoglio: ma la personalità scientifica e umana di lui era tale, che nulla la verità ha da temere per quella mescolanza.

Ettore Rossi nacque il 30 settembre 1894 a Secugnago in provincia di Milano, da una numerosa famiglia di agricoltori lombardi. Iscrittosi nel 1914 alla Facoltà di Lettere di Pavia, dove fu alunno del Collegio Ghislieri, dovette presto sospendere gli studi perchè chiamato alle armi; ma fu proprio la prima sua destinazione militare a Tripoli, ove fu la prima volta nel biennio 1915-1917, a destare il suo interesse per il mondo arabo-musulmano, cui dovevano poi essere dedicate tante delle sue migliori energie. Sin da allora egli cominciò da sè lo studio dell'arabo; ma nel 1917 e 1918, nell'ora più grave della patria in quegli anni, era sul fronte del Carso e del Piave, e sul Piave si guadagnava combattendo la medaglia d'argento al valore. Quella esperienza di guerra rimase tanto più incancellabile nell'intimo animo di Rossi quanto meno il suo modesto riserbo gli permetteva di parlarne (ricordo ancora con ammirazione la semplicità con cui un'unica volta mi accennò all'episodio di valore per cui era stato decorato): essa influì certo su atteggiamenti e giudizi della sua vita civile, in cui anche chi diversamente sentiva non potè mai un istante dubitare della sua buona fede, della sua onestà, del suo candido desiderio di bene. Nella buona e nella cattiva fortuna, l'amor di patria e una istintiva, ingenua simpatia per tutto ciò che ad esso faceva appello rimasero fra le linee direttive della sua vita.

Ettore Rossi

Ross, Werner, born 21 January 1912 at Krefeld-Uerdingen, Germany, he studied German and Romance philology at Bonn from 1931 to 1936 and received a Dr.phil. in 1938 with a thesis entitled *Das Bild der römischen Kaiserzeit in der französischen Literatur des 19. Jahrhunderts*. His writings consist largely of Italian grammars and dictionaries. Thesis

Rosseeuw Saint-Hilaire, Eugène François Achille, born 9 August 1802 at Paris, he began his university career in 1826 at Ajaccio as a professor of rhetoric, but soon went to Paris by way of Tulle (Corrèze), to teach history for eight years at the Collège Bourbon. In 1838 he became affiliated with the chair of ancient history at the Sorbonne, a post which held until his retirement in 1872 with the rank of *professeur honoraire*. His writings include *Histoire d'Espagne depuis l'invasion des Goths jusqu'au commencement du XIXe siècle* (1837-41). He died in Paris on 30 January 1889. Dantes 1; GdeEnc; GDU; Glaeser; Hofer; IndexBFI* (1); *Index Islamicus*, 1665-1905 (3), Vapereau

Roselló Bordoy, Guillermo, born 1 January 1932, he gained a doctorate and specialized in archaeology. His writings include *L'islam a les Illes Balears* (1968), *Mallorca musulmana* (1973), *Corpus balear de epigrafia árabe* (1976), *Ensayo de sistematización de la cerámica árabe en Mallorca* (1978), *Notas para un estudio de Ibiza musulmana* (1985), and *El poblado prehistórico de Torre d'En Goumes* (1986). Arabismo, 1992, 1994, 1997; LC

Rosser, John Hutchins, born in 1942, he received a Ph.D. in 1972 from Rutgers University with a thesis entitled *Theophilus "The Unlucky" (829-842); a study of ... Byzantium's last iconoclastic emperor*. Certainly from 1995 to 2000 he was a professor at the Department of History, Boston College, Chestnut Hill, Mass. LC; NatFacDr, 1995-2000

Rosser-Owen, Dawud (David) G., fl. 1984, his writings include *Social change in Islam* (1976). LC

Rossetti, Roberto A., born 19th cent., he was in 1916 a lawyer and deputy adviser to the Egyptian Ministry of Public Works and in 1928, a royal adviser and head of the Contentieux des Affaires judiciaires mixtes, Cairo. He was for over twelve years a member of the Société Fouad 1er d'économie politique, de statistique et de législation. He died after 1941. Note about the author

Rossi, Elia, born in 1816 at Ferrara, where he studied medicine. He went to Egypt in 1838, entered the government medical service, and was assigned to the army. He served in the Sudan until about 1865. His writings include *La Nubia e il Sudan* (1858), *Geografia medica dell'Egitto* (1870), *De la mortalité des enfants en Égypte* (1875), and *La population et les finances; question égyptienne* (1878). His trace is lost after a publication in 1889. Hill; IndBI (1)

Rossi, Ettore, born 30 September 1894 to a family of modest substance at Secugnago near Milano, he completed his classics study in 1914 at Pavia and subsequently served as a soldier in Tripolitania where he became interested in the Orient. In 1920 he received a doctorate with a thesis on popular Greek poetry, and then spent two years as a government interpreter in Tripolitania. Since 1921 he was also editor of *Oriente moderno*. He began his university career in 1927, and in 1939 he became a lecturer in Turkish, to which Persian was added a little later. In the interwar years he visited Turkey and the Yemen, and in the second World War he served in Albania and Greece. The collapse of the Italian Empire was a heavy blow to his patriotism. He visited Tripolitania again in 1952 on an archaeological mission. His writings include *Il dominio degli spagnoli e dei Cavalieri di Malta a Tripoli, 1510-1551* (1937), *Manuale di lingua turca* (1939), *La nuova Turchia* (1939), *Documenti sull'origine e gli sviluppi della questione araba, 1875-1944* (1944), *Elenco dei manoscritti persiani della Biblioteca vaticana* (1948), *Elenco dei manoscritti turchi della Biblioteca vaticana* (1953), *Le iscrizioni arabe e turche del Museo di Tripoli, Libia* (1953), and he edited and translated *Il Kitab-i Dede Qorqut* (1952). In 1955 he finally accepted a nomination as corresponding member of the Accademia nazionale dei Lincei, an honour which, out of modesty, he had previously not accepted. He died in Roma on 23 August 1955. Chi è, 1948; *Index Islamicus* (5); *Studia orientalia*, Cairo, 1 (1956), pp. 301-305; ZDMG, n.F. 31 (1956), pp. 1-6

Rossi, Mario, born 21 January 1916 in Italy, he received a Ph.D. in 1953, and settled in N.Y.C. He was a journalist and a lecturer in international affairs. His writings include *The Third World; the unaligned countries and the world revolution* (1963), its translation, *Paesi nuovi e politica mondiale* (1965), *Da Hegel a Marx* (1970-75), *Cultura e rivoluzione* (1974), and *North Africa* (1974). ConAu 5-8, new rev. 8; IndBI (1)

Rossi, Pierre, born 28 October 1920. His writings include *L'Irak des révoltes* (1962), *La Tunisie de Bourguiba* (1967), its translation, *Bourguiba's Tunisia* (1967), *La cité d'Isis; histoire vraie des Arabes et de la civilisation arabe de l'Égypte* (1976), *La verte Libye de Qadhafi* (1979), and *Iraq, the land of the new river* (1980). LC

Rossi, Vittorio Giovanni, born 8 January 1898 at Santa Margherita Ligure (Genova), he was a journalist, a sometime special correspondent of *Corriere della sera*, and a writer of travel literature. His

ROSSI ETTORE

روسي، أوتوري (١٨٩٤-١٩٥٥)

مستشرق إيطالي .

ولد في ٣٠ سبتمبر ١٨٩٤ في قرية سكونياجو . ودخل جامعة بافيا Pavia في ١٩١٤، حيث تخصص في الدراسات الكلاسيكية (اليونانية ، واللاتينية) . لكنه ما لبث أن استدعي للاشتراك في الحرب العالمية الأولى ، فأرسل إلى طرابلس الغرب (ليبيا) وكانت منذ ١٩١٢ قد أصبحت مستعمرة إيطالية . وهنا في طرابلس الغرب بدأ دراسة اللغة العربية .

وفي ١٩٢٠ حصل على الدكتوراه من جامعة بافيا في الدراسات اليونانية تحت إشراف أوتوري رومانولي Ettore Romagnoli . لكنه ما لبث أن انصرف عن الدراسات اليونانية لتكميل معرفته بالعربية التي بدأها أثناء مقامه جنديا في طرابلس الغرب . فحضر دروس أوجنيو جريفيني Eugenio Griffini (١٨٧٨-١٩٢٥) الذي كان يدرس اللغة العربية في "الأكاديمية العلمية الأدبية" في ميلانو . وكان جريفيني قد أقام في ليبيا وأصدر في ١٩١٣ كتابا بعنوان : "العربية كما يتكلم بها في ليبيا" (ميلانو، ١٩١٣) . ولجريفيني بيدن روسي أيضا بتعيينه ترجمانا حكوميا في طرابلس الغرب في الفترة من ١٩٢٠ إلى ١٩٢٢، مما زاد من تعمقه في دراسة اللغة العربية والدراسات الإسلامية بعامة .

وعاد روسي من طرابلس إلى إيطاليا في خريف ١٩٢٢، وقد استقر عزمه نهائيا على التخصص في الدراسات الإسلامية . وكان من حسن حظّه أنه اتصل آنذاك بالمستشرق العظيم كارلو ألفونسو نلينو، فكانت لهذه الصلة أهمية بالغة في توجيه روسي . وكان نلينو قد تولى آنذاك إصدار مجلة " الشرق الحديث " Oriente Moderno، وكانت تهتم خصوصا بالأحوال الراهنة الجارية في العالم الإسلامي والشرق الأوسط بصفة خاصة . وقد وجد في روسي مساعدا ممتازا في تحرير هذه المجلة . وقد ظل روسي من أكتوبر ١٩٢٢ خير مساعد لنلينو في تحرير المجلة إلى حين وفاة نلينو (في ٢٥ يوليو ١٩٣٨)، وتولى روسي رئاسة تحريرها خلفا لنلينو حتى آخر عمره .

ولما عاد روسي إلى إيطاليا في ١٩٢٢ وجد أن دراسة تاريخ منطقة البحر المتوسط في العصر الحديث تقتضي إتقان اللغة التركية . فتوفر على دراسة التركية ، إلى جانب الفارسية . وكلف في ١٩٢٧ بتدريس اللغة التركية والتاريخ العثماني والأدب التركي في جامعة روما . وفي ١٩٣٥ أنشئت وظيفة مدرس اللغة التركية وآدابها في جامعة روما . وفي ١٩٣٨ كلف بتدريس اللغة الفارسية في نفس الجامعة ؛ وفي ١٩٣٩ أنشئ منصب أستاذ مساعد للتركية والفارسية معا في جامعة روما وأسند إلى روسي .

ولروسي فضل كبير في دراسة تاريخ طرابلس الغرب (ليبيا) في العصر الحديث . فقد نشر أولا كتاب : " التذكرة فيمن ملك طرابلس، وما كان بها من الأخيار" وهو شرح على قصيدة في مدح طرابلس نظمها أحمد بن عبد الدائم الأنصاري . وكتاب " التذكرة " هذا هو من تأليف محمد بن خليل بن غلبون الأزهرى ، المتوفى ١١٥٠ هـ (١٧٣٩ م) في أيام أحمد القرمانلي والي طرابلس . ويتناول كتاب ابن غلبون هذا تاريخ طرابلس من الفتح الإسلامي حتى منتصف القرن الثاني عشر الهجري (الثالث عشر الميلادي) . وعنوان نشرة روسي للكتاب هو: La Cronaca Araba Tripolina di Ibn Galbün. Balogna, 1936 . وكان في السابق قد اهتم باللهجات العربية، فكتب عن "لهجة صنعاء" (١٩٣٩).

وفي الوقت نفسه عني روسي بكتابة مقالات ودراسات مختلفة تتعلق بتاريخ طرابلس الغرب: مدينة وولاية . وتمخض هذا كله عن كتاب ضخّم ظهر بعد وفاته تحت عنوان : Storia di Tripoli e della Tripolitania dalla conquista Araba al 1911. Roma, 1968 ويضم، من بين

طبقات المستشرقين

ما يضم، بحثا سابقا نشره بعنوان : "حكم الأسيان وفرسان مالطة في طرابلس في الفترة من سنة ١٥١٠ إلى سنة ١٥٥١".

وأصيب روسي بالسرطان وعانى طويلا من آلامه، حتى توفي في ٢٣ أغسطس ١٩٥٥.

13 HAZ 2007

في جامعتها (١٨٦٧-١٩٠٩).

آثاره: نشرت بحوثه في أوراق المجمع العلمي بتورينو، وله: قواعد اللغتين القبطية والمهيروغليفية (١٨٧٧)، وأصول الخطوط المهيروغليفية والقبطية والدوميتيكو.

روسي، إتوري (١٨٩٤-١٩٥٥) Ettore Rossi

(ترجمته بقلم باننجر).

عالم متضلع من التركية والعربية، قام برحلة إلى اليمن (١٩٣٦) ثم عُيِّن أستاذاً للأدب العربي في جامعة روما، فمديراً للمعهد الشرقي، ومشرفاً على مجلته الشهرية: الشرق الحديث. وقد كتب كثيراً في اللهجات العربية والتاريخ العربي وصلاته بالشرق والغرب.

آثاره: له عن تركيا وإيران دراسات رصينة وافرة، وعن العرب: الغناء الشعبي في طرابلس (١٩٢٣) والحركة العربية في تونس منذ الحرب (الشرق الحديث، ٣، ١٩٢٣) والتضامن الإسلامي الحديث (الشرق الحديث، ٣، ١٩٢٣) واستيلاء فرسان مالطة على طرابلس (المخطوطات المالطية، ٧، ١٩٢٤) والرسائل المتبادلة بين قائد فرسان مالطة وباي طرابلس من ١٧١٤ إلى ١٧٧٨ (مجلة الدراسات الشرقية، ١٠، ١٩٢٣-٢٥) وفرسان القديس يوحنا في القدس (روما ١٩٢٤) والرجل العربي في طرابلس (مجلة طرابلس ١٩٢٤-٢٦، ومؤتمر الدراسات، فلورنسا، ١٩٣١) ومي زيادة (الشرق الحديث، ٥، ١٩٢٥) وخريطة بحرية عربية لم تنشر لإبراهيم المرسى (المؤتمر الجغرافي الدولي في القاهرة ١٩٢٥) والمؤتمر الإسلامي (١٩٢٦) واللغة الإيطالية واللهجة المالطية والسياسية البريطانية في مالطة (ليفرونو ١٩٢٩) والعرب والمسلمون في مالطة (مجلة الدراسات الشرقية، ١٩٢٩-٣٠) ومخطوطات ووثائق شرقية في محفوظات فرسان مالطة (مخطوطات مالطة التاريخية، ٢، ٣١-١٩٣٠) وليبيا تحت حكم العرب والبربر والأتراك (فلورنسا ١٩٣١) وعلاقات فارس برودس ومالطة (مجلة الدراسات الشرقية ١٩٣٢) وسنة على وفاة كارلولينو (الشرق الحديث، ١٩، ١٩٣٥) وفهرس المطبوعات الحديثة المتعلقة بتركيا (الشرق الحديث ٢٠، ١٩٣٦) وكتاب نزيه مؤيد العظم عن رحلاته وسياحته إلى سد مأرب (الشرق الحديث ٢٠، ١٩٣٦) وتاريخ عرب طرابلس لابن غلبون، ترجمة وتعليقاً (بولونيا ١٩٣٦) ودراسة لتاريخ طرابلس في عهد الدولة الإسلامية (الجمعية الإيطالية لترقية العلوم، ١٩٣٧، ٢٥) ومذكرات عن رحلة إلى اليمن (الجمعية الإيطالية لأصل الأجناس، ١٩٣٧) ومناهج رحلات يمنية (١٩٣٨) والصحافة في اليمن (الشرق الحديث، ٢٢، ١٩٣٨) والعربية العامية في صنعاء، قواعد ونصوص (روما ١٩٣٩) والإيطاليون في مصر (مصر الحديثة، روما ١٩٣٩) والمفردات القحطانية في لغة اليمن الحالية (مجلة الدراسات الشرقية ١٨، ١٩٤٠) وفي الشرق الحديث: أمين الريحاني (١٩٤٠) وفتوة العراق (١٩٤٠) والمصطلحات العسكرية الجديدة بالعربية والتركية والفارسية (١٩٤٠) وصحراء مصر الغربية (١٩٤٠) واحتياج شكيب أرسلان على مفتي بيروت (١٩٤٠) والمسلمون في يوغوسلافيا (١٩٤٢) وذكرى وفاة جوزي بي جابرييلي (١٩٤٢) وعلي بك (١٩٤٣) والترجمات العربية والتركية في المنشورات الإيطالية الحديثة (١٩٤٨) والعيد الألفي لابن سينا (١٩٥٤) وفلسفة الثورة للرئيس جمال عبد الناصر (١٩٥٤) وكتاب العرب وصلات الشرق العربي بالغرب (١٩٥٥) ثم استيلاء الأسبان وفرسان مالطة على طرابلس ١٥٣٠-١٥٥١، مذيل

بوثيقة من محفوظات فرسان مالطة (١٩٤٢) وأثر الثقافة العربية في تركيا (في كتاب خصائص وأساليب الثقافة العربية، روما ١٩٤٣) ووثائق عن أصل المسألة العربية وتطورها ١٨٧٥-١٩٤٤، مع مقدمة تاريخية (روما ١٩٤٤) وكتابة الأبنية بحروف عربية (مجلة الدراسات الشرقية ١٩٤٦) وبمعاونة لانوري، وجابرييلي، ومورينو: النصرانية والإسلام (روما ١٩٤٧) وله: التشريع لدى قبائل اليمن (روما ١٩٤٨) وأعياد وعبادات المسلمين في طرابلس (حوليات المعهد الشرقي بنابولي ١٩٤٩) وتركيا ونهر النيل (صور العالم ١٩٤٩) والكتابات الإسلامية في متحف طرابلس (ليبيا ١٩٥٣) وتاريخ ليبيا منذ الفتح العربي حتى ١٩١١ (كتاب طرابلس ١٩٥٤) ومجموعة عن كتابات جنوبي بلاد العرب، ووصف مخطوطاتها، وفي دائرة المعارف الإيطالية ودائرة المعارف الإسلامية عدة مقالات.

روسيني، كوتني كارلو (١٨٧٢-١٩٤٩) Carlo Rossini Conti

من أساتذة المعهد الشرقي بجامعة روما، والجامعة المصرية وأحد أعلام الإيطاليين المتضلعين من اللغتين الأثيوبية والقحطانية، الذين أقاموا بدراساتهم جسراً بين أثيوبيا واليمن في تحديد مصير النصرانية باليمن ورعاية بيزنطية لكنائسها ومآثر الأكسوميين على شواطئ جزيرة العرب، فعدت مصنفاً من الأصول والمصادر التي يرجع إليها.

آثاره: عدا الأثيوبية وتبلغ المئات: دراسة عن السبئية (مجلة الدراسات الشرقية ٩، ١٩٢١) وحملات وممتلكات الأثيوبيين في جزيرة العرب (المجلة الآسيوية، مجموعة ١١، مجلد ١٨، ١٩٢١) والشعب السوداني الأثيوبي في كتب الجغرافيين العرب (مجلة الدراسات الشرقية، ١٩٢١) ونقود جنوبي بلاد العرب (ملونات مجمع لنشاي، مجموعة ٥، ٣٠، ١٩٢١) والحروب العثمانية. وله في المجلة الآسيوية الفرنسية: المخطوطات الأثيوبية في مجموعة الإباضية (١٩١٢ و ١٩١٣ و ١٩١٥) وأثيوبيا في الجزيرة العربية (١٩٢١) ثم الحروب العثمانية الأثيوبية (الشرق الحديث، ١٩٢١-٢٢) ومصر وأثيوبيا (١٩٢٢) وجغرافية السودان المصري وأثيوبيا (مجلة مصر ٦، ١٩٢٥-٢٦) وكتابات سبئية (لنشاي مجموعة ٦، مجلد ١، ١٩٢٥) ومتفرقات عن جنوبي بلاد العرب (مجلة الدراسات الشرقية ١٢، ١٩٢٩-٣٠) والمختار من النقوش العربية الجنوبية القديمة مع شرح ما نشر من نصوصها (روما ١٩٣١).

روشه، ل. (المولود عام ١٩٢١) L. Rocher

أستاذ في جامعتي بروكسل وجاند، متخصص بلغات الهند، وصاحب رسالة بعنوان: هندي.

روكيرت، فريدريك (١٧٨٨-١٨٦٦) Fr. Ruckert

شاعر تلقى علومه في جامعتي فور زبورج وهايلدبرج، والتحق بمعظم أقسامها الشرقية، فوفق إلى إجادة العربية، وكان يحسن ثلاثين لغة، ونال لقب أستاذ برسالة إلى جامعة بينا (١٨١١) وتعرف بهامر - بورجشتال (١٨١٨)، وعين أستاذاً للغات الشرقية في جامعة أرلنجن، ثم في جامعة برلين (١٨٤١-٤٩) فدرس فيها ثماني سنوات طلق بعدها التدريس إلى إحدى المقاطعات الهادئة بالقرب من كوبورج حيث مات.

آثاره: مذكرة في الشعر الألماني، تقتصر على الشرقية منها: مقامات الحرييري (١٨٢٩) ودراسة عن طرفه مع ترجمة معلقته شعراً بالألمانية، ومعلقة عمرو بن كلثوم (شتوتجارت ١٨٣٧) وامرؤ القيس الشاعر

PROF. ETTORE ROSSI'NİN İKİ YENİ ESERİ HAKKINDA

TAHİR PAMİR

Tanınmış İtalyan dilcilerinden Roma Üniversitesi Profesörü Ettore Rossi'nin Şarkiyat Enstitüsü yayınlarından olan iki yeni eseri elimizde bulunmaktadır.

Bunlardan biri, XV inci yüzyıl şairlerinden Mesihî'nin (Bahariyye) adlı manzumesinin Lâtince ve İtalyanca tercümesine ait incelemelerini içinde bulunduran ve bir formayı geçmiyen bir risalesidir ki, Profesör Rossi'nin bütün çalışmalarında olduğu gibi dil ve edebiyat ile ilgilenen aydınlara taze bilgiler verecek mahiyettedir ¹.

Bilindiği üzere Prishtineli olan Mesihî'nin (Bahariyye) manzumesi eski Türk edebiyatının en güzel metinlerinden biridir. "Murabba-ı mütekerrir" tarzında yazılmış on bir kıtadan ibarettir. İlk defa 1774 yılında İngiliz müsteşriklerinden W. Jones'e in lâtince tercümesiyle batıya tanıtılmış, daha sonraki yıllarda Fransızcaya ve Almancaya mensur olarak çevrilmiş, sonra da kont Giovanni Marchetti tarafından biraz değiştirilmek suretiyle İtalyancaya kazandırılmıştır.

Bu arada yine İngiliz müsteşriklerinden E. J. W. Gibb'in "History of Ottoman Poetry" eserinde, rahip Giambattista Toderi'nin "Letteratura Turchesca" adlı kitabında ve Michaud'nun "Biographie Universelle" inde de Mesihî'nin manzumesine ait bilgiler ve tercüme yer almakla beraber Profesör Fuad Köprülü'nün "Eski Şairlerimiz" adlı antolojisinin 114-115 inci sayfalarında da 9 kıtalık ve E. J. W. Gibb'in eserindekinden oldukça farklı bir metin de mevcuttur.

Burada adı geçen eserler profesör Rossi'nin geniş bibliyografyasında andıklarının bir kısmıdır. Fakat bu bile, XV inci yüzyılda yaşamış bir Türk şairine karşı yabancı bilgilerin duydukları ilginin derecesini göstermeye yeter.

Ettore Rossi'nin öteki eseri ² daha çok Osmanlı tarihiyle ilgilenenler içindir. Yine Şarkiyat Enstitüsünün yayınlarından olan bu eser, II inci Sultan Selim'in gözdelelerinden, III üncü Murad'ın annesi Nûr-Bânû sultanın milliyeti hakkında birçok Avrupalı yazarların düşünceleriyle birlikte eldeki belgelerin de yeniden gözden geçirilmesi sonunda varılan kanaati içinde bulundurması bakımından dikkate değer.

Yazara göre, Nûr-Bânû'nun memleketi ve asıl hüviyeti hakkında

¹ L'Ode alla Primavera del turco Mesihî tradotta in latino da W. Jonese ricantata in italiano da G. Marchetti. Roma, 1954.

² La Sultana Nûr-Bânû (Cecilia Venier-Baffo) moglie di Selim. II (1566-1574) e madre di Murad III (1574-1595). Roma, 1953.

İsmail Erünsel

Çiçeğin acelesi
Rengini kokusunu götürdü
Bulutun acelesi
Kör etti gözlerini
Arı senin için didinir
Güneşin acelesi senden yana
Yavrunun acelesi
Bu aydınlık dünya
Damlanın acelesi
Deniz derya
Bir gelirmiş insan cihana
Benim acelem.

CAHİT TUNGER

batılı tarihçilerin verdikleri bilgi genel olarak eksik veya yanlış. Hattâ bazıları, meselâ Bailo Paolo Contarini, onu III üncü Murad'ın karısı olarak göstermek gibi büyük bir yanlış da düşmüşlerdir. XVII nci yüzyılda ise, III üncü Murad'ın annesi olan Nûr-Bânû ile, III üncü Mehmed'in annesi olan Safiye Sultan'ın birbirine karıştırılmasından meydana gelen yanlışlara hemen bütün yazarlarda raslanmaktadır.

İlkönce Venedik'li tarihçi Sagredo'nun "Osmanlı Sultanlarına ait tarihi hatıralar" (Memorie storiche de monarchi Ottomani) adlı ve 1679 daki ilk baskısından sonra Fransızcaya (M. Laurent, 1729) ve İspanyolcaya (U. Murillo, 1688) da çevrilmiş bulunan eserindeki yanlışlar gerek İtalyanca aslına, gerek tercümelelerini kaynak olarak alan başka yazarlar tarafından da tekrarlanmıştır. Sagredo'nun sözüne güvenen Hammer ve Lamartine'de de aynı yanlışlara rashıyoruz.

Fakat yine İtalyan tarihçilerinden Emilio Spagni, 1900 yılında yayınladığı "Una Sultana Veneziana" adındaki bir yazısıyla bu yanlışları düzeltmek yolunda ilk adımı atmış, Nûr-Bânû'nun Osmanlılar tarafından Paros adasından alınan ve Venedik'li Veniera-Baffo ailesine mensup bir "rehine" olduğunu ispat etmiştir.

Böyle olduğu halde "İslâm Ansiklopedisi" ile "Enciclopedia Italiana" da Safiye ile Nûr-Bânû birbirine karıştırıldıkları gibi Ahmet Refik ve İbrahim Alâeddin Gövsa da, "Kadınlar Saltanatı" ve "Türk Meşhurları" nda bu karıştırmayı tekrarlamışlardır.

Profesör Ettore Rossi bizim şüphelerimizi ortadan kaldırmaya yarıyacak bütün bilgileri sıralamakta ve Nûr-Bânû sultanın III üncü Murad'ın annesi olduğunu, Venedikli bir aileden geldiğini ve III üncü Murad'ın gözdesi Safiye Sultan ile hiçbir bağıllığı bulunmadığını aydınlatmaktadır.

روسى

مستشرق ايطالى، وهو ايتورى روسى،
ولد عام ١٨٩٤ وتوفى على دراسة اللغتين
التركية والعربية ولهجاتها الشائعة بين
سكان جزر البحر الأبيض وشمال
افريقيا ثم اليمن وهى التى زارها عام
١٩٣٦ وذلك حول التاريخ التى استوت

فيه ايطاليا على انجشة ومهدت الى اقامه
امبراطورية ايطالية فى شرق افريقيا ،
عنى خاصة بالأبحاث المتصلة بتاريخ
جزيرة مالطة وعلاقتها بالفتوح الاسلامية.
وتاريخ عرب ليبيا ، ونشر الكثير من
تحقيقاته فى مجلة « اشرق الحديث »
التي كان يشرف على تحريرها ، عين
استادا للدراسات الادبية بجامعة روما ،
ثم مديرا للمعهد الشرقى بها ، توفى
عام ١٩٥٥ .

وهو غير فرانسيسكو روسى استاذ
علم المصريات بجامعة تورينو ، والمتوفى
عام ١٩١٢ .

Rossi, Ettore.

يقراً :

Kamusu'l-Islami, c. II, s. 598, 1966 (KAHIRE)

Ölümünün 30. Yılında

ETTORE ROSSI

(1894-1955)

Doç. DR. MAHMUT ŞAKIROĞLU

İçinde bulunduğumuz 1985 yılı, tanınmış Türkolog Ettore Rossi'nin ölümünün 30. yılıdır. Türk tarih, edebiyat ve diline sayısız hizmet ve çalışmaları olan bu çalışkan ve verimli araştırmacı üzerinde kısaca durmak istedim. Yazdığı sayısız kitap, makale, ansiklopedi maddeleri, dergilerdeki tanıtma ve haber yazıları ile haklı bir ün yapan Ettore Rossi, sağlam ve düzenli bir klâsik İlk Çağ dönemi eğitimi gördüğü için iyi yetişmişti. Askerlik hizmeti sırasında Libya'da bulunduğu için, bu fırsatı iyi değerlendirmiş ve doğu kültürüne de merak sardıktan sonra düzenli metotlarla işlediği bilgisini yeni bir bilimsel yönle güçlendirmiş ve alanında süratle ilerlemişti. Önce Arap dilini öğrendi ve bir tek bu dili bilmekle doğu konularına eğilmenin eksik kalacağını fark ettiği için, muhakkak Türk dilinin öğrenilmesi gerektiğini görmüş ve dilimizi önce Libya'da bulunan askerlerden ve yerli halktan öğrenmişti. Onun kariyeri ve yayınları üzerinde detaylı olarak durmayacağım.¹ Fakat 33 yaşında bilim dünyasında bir yer edinecek ve 1939 yılında Roma Üniversitesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanlığına erişecekti. Bu da onun nasıl büyük bir çaba içinde bulunduğunu gösterir. Esas çalışmaları yanında, Istituto per l'Oriente adlı, bilimsel çalışmaları ağır basan enstitünün yönetimine katılıp *Oriente Moderno* adlı aylık dergide yazıları yanında tanıtma, haber verme ve kısa bildirimleri ile geniş bir çevre edindiğine işaret etmeliyim.²

Aynı zamanda bir Malta şövalyesi olan Ettore Rossi, bu tarikatın tarih içindeki yerini incelerken, tarihimize ait önemli kayıtlar ve bilgiler kazan-

dırdı. Rodos adasının 1522 yılında kuşatılması ve Türkler eline geçişine dair çalışmasına sonradan üstadı Luigi Bonelli tarafından yapılan uyarılar üzerine yeni eklerle ayrıca bir makale kaleme alan, 1565 yılındaki Malta kuşatması, Libya savaşları gibi az görünen tarih çalışmaları yanında son dönem Türk edebiyatı ve fikir hareketlerine dair orijinal yazıları epey çoktur. Hep-sinden üstünü 1953 yılında basılmasını gördüğü Vatikan kütüphanesinin Türkçe yazmalar katalogudur.³ Belki bu kitap ve arşiv merkezinde fazla bir kaynağımız bulunmadığı şüphesi aklımıza gelirse de, kapsadığı alanların ne kadar etkili olduğu gene Rossi tarafından ortaya kondu ve bir katalogun nasıl hazırlanacağını da ispat etti. 1952 yılında yayımladığı *Kitab-ı Dede Qorqut* her yönü ile bir plân ve yayın başeseridir. Hazırlanışı, düzenlenişi ve basılışındaki göz kamaştırıcı tutum, ciddiyet ve kararlılık, sonradan yapılan çalışmaların hep üzerinde kalmıştır. Rossi eridüsyonunu bu eserde detaylı olarak ortaya koymuştu.

E. Rossi'nin eserleri, listesinde gösterilenler kadar değildir. Yazdığı ansiklopedi maddeleri bir tek sayıda gösterilmiştir. *İslâm Ansiklopedisi*'nin Avrupa'da yapılan ilk yayınından sonra dilimize çevrilen maddelerinde bir kısmı aynen alındı ve pek az bibliyografik eklentiler yapıldı. *İtalyan Ansiklopedisi* için hazırladığı Türkler (Turchi) maddesinin aynen çevrilip Türk Tarih Kurumu'na teslim edilmesi, onun çalışmalarının detayına örnektir. Kaynakları tamam olmadığı için, hazırladığı kitap ve makalelerin atılmayıp bilim dünyasına sunulduğunu⁵ görmekteyiz. Bunlar arasında dil ve edebiyat konularına değinirsek *Manuale di Lingua Turca* adlı kitabı başta gelir. İlk baskısı 1939 yılında çıkan bu eser üzerinde olumlu eleştiriler yapıldı ve sonraki çalışmalara da örnek oldu. Bu konu üzerindeki çalışmalarına devam eden ve ara vermeyen E. Rossi, topladığı not ve bilgilerle bu eseri genişletti ve yayına hazırladı. Ne var ki ömründe görmedi. 1963 yılında yayımlanan birinci cildi temel dil bilgisi ve alıştırma, sözlük bölümünü içermektedir. Bir yıl sonra yayımlanan ikinci cilt ise etimoloji, sentaks ve ayrıca aruz ile Osmanlıca özellikler üzerinde durmaktadır. Uzun yıllar bir el kitabı olarak Türkçe öğretilen fakültelerde okutulan bu eser, Rossi'nin dil bilimi çalışmalarındaki yeteneğini ve becerisini ortaya koymuştur. Ne var ki, valide sultanlar hakkında yazdığı eseri, daktilo edilmeden kalmış ve yayın alanına çıkmamıştır.

Türk edebiyatı alanındaki çalışmalarına gelince : E. Rossi, Müftüoğlu Ahmet Hikmet'ten başlayarak Haldun Taner'e kadar 11 hikâyeciden

¹ Bu konuda detaylı bilgi için bk. F. Gabrieli, "Ricordo di Ettore Rossi", *Oriente Moderno* XXXV (1955), 409-418. Kaynakçasını hazırlayan E. Jemma Jr. aynı yer, s. 418-424.

² Derginin bilimsel çevrede belirli bir etkisi bulunmakla beraber organı olduğu enstitünün siyasi havaya kapılması, sonradan tartışma konusu oldu ve hükümetlerin yaptığı yardımların azalmasına bile yol açtı. Belirli bir süresi şu makalede ele alındı : G. Carretto, "Sapere e Potere. L'Istituto per l'Oriente 1921-1943", *Annali della Facoltà di Scienze Politiche dell' Università di Cagliari* IX (1983), 211-230.

³ *Elenco dei Manoscritti Turchi della Biblioteca Vaticana*. 1953.

⁴ Ülkemizde bir kişinin ölümünden sonra hazırladığı kitap ve yazıların yayımlanması hiç denecek kadar azdır. Kaldı ki batı dillerinde kullanılan 'posthumus' sözünün dilimizde bir karşılığı da bulunmaz.

Ettore Roſsi

(1894—1955)

Von FRANZ BABINGER, München

Seit geraumer Zeit schwand unter Freunden und Bekannten Ettore Rossis die Hoffnung immer mehr, daß es seiner Natur gelingen könne, die ihn bedrohenden Gefahren noch für etliche Jahre zu bannen und diesem in mehrfachen Verstande fast unersetzlichen Wissenschaftler die erstaunliche Arbeitsfreude zu bewahren. Schon viele Monate vor seinem Hinscheiden am 23. August 1955 hatten nur noch seine nächsten Angehörigen Zutritt zu seinem Krankenlager und die Aussichten, daß ein neuerlicher Eingriff ärztlicher Kunst den Siechen am Leben erhalten könne, wurden mit jedem Tage geringer. Die morgenländischen Studien in Italien, die durch den Tod von I. Guidi, C. A. Nallino, M. Guidi, C. Conti Rossini, L. Bonelli, Gius. Gabrieli, Leone Caetani, Fr. Beguinot u. a. in rascher Folge Pfleger einbüßten, haben durch das nunmehr erfolgte Ausscheiden E. Rossis eine Lücke erfahren, die so rasch sich nicht wird schließen können, nachdem seit Jahrzehnten ihre Pflanzstätten auf Rom und Neapel beschränkt worden sind. *Res ad triarios rediit*. So hat vor allem Italien, daneben aber auch die Wissenschaft vom Orient in der gesamten gebildeten Welt vollen Anlaß, den Verlust dieses hervorragenden Gelehrten aufs tiefste zu beklagen.

Es war eine der bezeichnenden Eigenschaften des Dahingeshiedenen, von sich, seinem Leben und seiner Tätigkeit so gut wie nicht zu sprechen. Noch weniger lag es ihm, seine Leistungen ins Licht zu rücken. Obwohl mehr als dreißig Jahre lang E. Rossi in Freundschaft und ständigem Gedankenaustausch verbunden, wüßte der Schreiber dieser Zeilen aus eigener Erfahrung über Herkunft und Jugend des Toten nichts zu vermelden, wenn ihm nicht erst jetzt die dürren Angaben darüber aus dessen Umgebung geliefert worden wären. . .

E. Rossi kam am 30. September 1894 im Städtchen Secugnago (an der Bahnlinie zwischen Mailand und Piacenza) als Sohn schlichter lombardischer Landleute zur Welt. Den Eltern, die außer ihm noch zahlreiche Kinder besaßen, fiel es gewiß schwer, ihm zu höherem Studium zu verhelfen. Manche Mühen und Sorgen mag es sie gekostet haben, bis sie ihn 1914 an die Universität Pavia als der nächstgelegenen schicken konnten. Kaum hatte er sich dort für die klassischen Studien eingeschrieben, als

روسي

ETTORE ROSSI

(1894-1955)

مستشرق إيطالي .
ولد في ٣٠ سبتمبر ١٨٩٤ في قرية سكونياجو (Piacenza) من أسرة فلاحين بسيطة كثيرة

١٩٧

BEDEVİ, A. " Mevsuatu'l-Müsteşrikûn " s. 197-202, 1984 (BEYRUT)

آنذاك بالمستشرق العظيم كارلو ألفونسو نلينو، فكانت لهذه الصلة أهمية بالغة في توجيه روسي. وكان نلينو قد تولى آنذاك إصدار مجلة «الشرق الحديث» Oriente Moderno، وكانت تهتم خصوصاً بالأحوال الراهنة الجارية في العالم الإسلامي والشرق الأوسط بصفة خاصة. وقد وجد في روسي مساعداً ممتازاً في تحرير هذه المجلة. وقد ظل روسي من أكتوبر ١٩٢٢ خير مساعد لنلينو في تحرير المجلة إلى حين وفاة نلينو (في ٢٥ يوليو ١٩٣٨)، وتولى روسي رئاسة تحريرها خلفاً لنلينو حتى آخر عمره.

ولما عاد روسي إلى إيطاليا في ١٩٢٢ وجد أن دراسة تاريخ منطقة البحر المتوسط في العصر الحديث تقتضي إتقان اللغة التركية. فتوفر على دراسة التركية، إلى جانب الفارسية. وكُلف في ١٩٢٧ بتدريس اللغة التركية والتاريخ العثماني والأدب التركي في جامعة روما. وفي ١٩٣٥ أنشئت وظيفة مدرس للغة التركية وأداها في جامعة روما. وفي ١٩٣٨ كُلف بتدريس اللغة الفارسية في نفس الجامعة؛ وفي ١٩٣٩ أنشئ منصب أستاذ مساعد للتركية والفارسية معاً في جامعة روما وأسند إلى روسي.

وكانت إيطاليا قد احتلت جزيرة رودس في ١٩١١، لكنها طردت منها في ١٩٢٣ وضمت إلى اليونان. ودعا هذا روسي إلى العناية بتاريخ جزيرة رودس، وكذلك جزيرة مالطة، بحسب المصادر والوثائق العثمانية، وكانت ثمرة هذه العناية الدراسات التالية:

١- «تاريخ بحرية طريقة القديس يوحنا الأورشليمية في رودس ومالطة» (روما - ميلانو، ١٩٢٧ في ٩٧ ص من قطع الثمن).

٢- «حصار رودس وفتحها استناداً إلى روايات

الأولاد. ودخل جامعة باثيا Pavia في ١٩١٤، حيث تخصص في الدراسات الكلاسيكية (اليونانية، واللاتينية). لكنه ما لبث أن استدعي للإشتراك في الحرب العالمية الأولى. فأرسل أولاً إلى طرابلس الغرب (ليبيا) وكانت منذ ١٩١٢ قد أصبحت مستعمرة إيطالية. وهنا في طرابلس الغرب بدأ دراسة اللغة العربية، وأحس بأن مصيره هو الدراسات الشرقية. ثم عاد إلى إيطاليا ليشارك في القتال الدائر في شمالي إيطاليا بين إيطاليا من ناحية والنمسا من ناحية أخرى، فأمضى العامين الأخيرين من الحرب (١٩١٧-١٩١٨) في إقليم كarest وعلى ساحل نهر بياف Piave، ومنح ميدالية الشجاعة الفضية وقد ظل طوال حياته شديد الحماسة الوطنية.

وفي ١٩٢٠ حصل على الدكتوراه من جامعة بافيا في الدراسات اليونانية تحت إشراف أتوري رومانولي Ettore Romagnoli. لكنه ما لبث أن انصرف عن الدراسات اليونانية لتكميل معرفته بالعربية التي بدأها أثناء مقامه جندياً في طرابلس الغرب. فحضر دروس أوجنيو جرفيني Eugenio Griffini (١٨٧٨-١٩٢٥) الذي كان يدرس اللغة العربية في «الأكاديمية العلمية الأدبية» في ميلانو. وكان جرفيني قد أقام في ليبيا وأصدر في ١٩١٣ كتاباً بعنوان: «العربية كما يتكلم بها في ليبيا» (ميلانو، ١٩١٣). وجرفيني يدين روسي أيضاً بتعيينه ترجماناً حكومياً في طرابلس الغرب في الفترة من ١٩٢٠ إلى ١٩٢٢، مما زاد من تعمقه في دراسة اللغة العربية والدراسات الإسلامية بعامة.

وعاد روسي من طرابلس إلى إيطاليا في خريف ١٩٢٢، وقد استقر عزمه نهائياً على التخصص في الدراسات الإسلامية. وكان من حسن حظه أنه اتصل

روسي ، إتوري (١٨٩٤ - ١٩٥٥) Rossi, Ettore

[ترجمته بقلم باينجر]

عالم متضلع من التركية والعربية ، قام برحلة إلى اليمن (١٩٣٦) ثم عين أستاذاً للأدب العربي في جامعة رومة ، فديراً للمعهد الشرقي ، ومشرفاً على مجلته الشهرية : الشرق الحديث . وقد كتب كثيراً في اللهجات العربية والتاريخ العربي وصلاته بالشرق والغرب . آثاره : له عن تركيا وإيران دراسات رصينة وافرة ، وعن العرب : الغناء الشعبي في طرابلس (١٩٢٣) والحركة العربية في تونس منذ الحرب (الشرق الحديث ، ٣ ، ١٩٢٣) والتضامن الإسلامي الحديث (الشرق الحديث ، ٣ ، ١٩٢٣) واستيلاء فرسان مالطة على طرابلس (المحفوظات المالطية ، ٧ ، ١٩٢٤) والرسائل المتبادلة بين قائد فرسان مالطة وبإي طرابلس من ١٧١٤ إلى ١٧٧٨ (مجلة الدراسات الشرقية ، ١٠ ، ١٩٢٣ - ٢٥) وفرسان القديس يوحنا في القدس (رومة ١٩٢٤) والزجل العربي في طرابلس (مجلة طرابلس ١٩٢٤ - ٢٦ ، ومؤتمر الدراسات ، فلورنسا ، ١٩٣١) ومي زيادة (الشرق الحديث ، ٥ ، ١٩٢٥) وخريطة بحرية عربية لم تنشر لإبراهيم المرسى (المؤتمر الجغرافي الدولي في القاهرة ١٩٢٥) والمؤتمر الإسلامي (١٩٢٦) واللغة الإيطالية واللهجة المالطية والسياسة البريطانية في مالطة (ليفورنو ١٩٢٩) والعرب والمسلمون في مالطة (مجلة الدراسات الشرقية ، ١٩٢٩ - ٣٠) ومخطوطات ووثائق شرقية في محفوظات فرسان مالطة (محفوظات مالطة التاريخية ، ٢ ، ١٩٣٠ - ٣١) وليبيا تحت حكم العرب والبربر والأتراك (فلورنسا ١٩٣١) وعلاقات فارس برووس ومالطة (مجلة الدراسات الشرقية ١٩٣٢) وسنة على وفاة كارلونلينو (الشرق الحديث ، ١٩ ، ١٩٣٥) وفهرس المطبوعات الحديثة المتعلقة بتركيا (الشرق الحديث ، ٢٠ ، ١٩٣٦) وكتاب نزيه مؤيد العظم عن رحلاته في اليمن وسياحته إلى سد مأرب (الشرق الحديث ، ٢٠ ، ١٩٣٦) وتاريخ عرب طرابلس لابن غليون ، ترجمة وتعليقاً (بولونيا ١٩٣٦) ودارسة لتاريخ طرابلس في عهد الدولة الإسلامية (الجمعية الإيطالية لترقية العلوم ،

(٢٣) ووضع كامباني - Campani جدولاً مقارناً للتاريخين الهجري والميلادي (١٩١٤) وساكو - G. Sacco بحثاً عن الإسلام وصلته بالتقاليد اليهودية والنصرانية (رومة ١٩٢٢) وسوليرو كتاباً بعنوان الإسلام (ميلانو ١٩٢٨) .

AKIKI, Necip. "Müsteşrikon"
C. s. 446-447 980 (KAHIRE)

09 ARALIK 1996

E T T O R E R O S S I

(1894—1955)

A. D.

Dağ üstünde baharken, su üstünde güz olmuş
 Ormanlar saç saç olmuş, denizler göz göz olmuş
 Suya uzanmış bir dev güzeli sanır gören;
 Birinde gün batarken, birinde ay beliren
 Çifte koylu, emsali bulunmayan bir kıyı
 Ruhlar fısıldıyor söylenmemiş şarkıyı
 Havası büyülüyor gönülleri tadıyla
 Oracıkta bir şehir kurdu kendi adıyla,
 Kuruldu yaptırdığı beyaz mermer bir kasra
 Amastris isminden Amastra, Amasra!..
 Tabiatın koynunda murada eren kadın
 Gönlünü diri diri toprağa veren kadın,
 Aradığı sükûnu yerin koynunda bulan,
 Bir muhteşem Asyalı hasretiyle kavrulan,
 Bu emsalsiz güzele yüzyıllar sonra bir gün
 Engin sesi ulaştı Bakacak'tan bir Türkün:
 Şark seferi dönüşü, bir gün verince mola
 Bir cezbeyle tutulup düştü de Fatih yola
 Bakacağa ulaştı, Amasra'ya göz attı
 İçini İranlının eski derdi kanattı;
 Cenevizler elinde esir olan güzeli
 Tâ oradan kavrayıp sarmak istedi eli
 Bu nice bizden mahrum bir hüsn-ü andır dedi
 Çifte koyu seyretti, çeşm-i cihandır dedi
 Fatih ki fermanları baş üzre, can üstüne
 Hükmeder kayalarca hâlâ zaman üstüne
 Titriyor Bakacak'ta çeşm-i cihan üstüne
 Ne var ki; dalgaların yine telâşlı demi
 Yâdi geçen o eski muhteşem haile mi?
 Mahmut Paşa emrinde yüz elli pare gemi
 Yelkenler köpük köpük üzerinde denizin
 Kaleler taş kesilmiş hayreti Ceneviz'in
 Dalgalar bu vuslatı müjdeliyen düğündür
 Bu şevk hep sürer gelir; işte o gün bu gündür
 Deniz bütün şevkini buraya hasra gelir
 Amastiris her gece kaybolmuş kasra gelir
 Yer yüzünün emsalsiz yeri nerde deseler
 İnsaf-ı zevki olan akla Amasra gelir!

BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR

Türkoloji dünyası değerli bir emektarını kaybetti. 23 Ağustos günü, ölüm, yıllardan beri Roma üniversitesinde Türk dili ve edebiyatı kürsüsünü işgal etmekte olan Prof. Ettore Rossi'yi beklenmedik bir yaşta bizden ayırmıştır.

İtalyanların Türkoloji alanına atılmaları pek eskidir. Avrupa'da Türkolojiyi Almanlardan Johann Hans Schiltberger, Yıldırım Bayazıt devrinde, 1400 yıllarında kurduktan sonra, 1533 te Floransa şehrinin İstanbul balyosu Filippo Argenti de İtalya'da, Türkiye Türkçesinin kurallarını açıklıyan ilk eseri meydana getirmiş, fakat el yazması halinde bırakmıştır. İtalyan kitaplıkları, bu tarihten sonra İtalyan ve Lâtin dillerinde yazılan Türkçe gramerlerin el yazmalarıyla doludur. İtalyan Jesuit papazlarından Pietro Ferraguto'nun 1611 deki yazma eseri, Alman Hieronymus Megiser'in 1612 de Avrupa'da ilk Türkçe gramer olarak bastırıldığı eserden daha eskidir. Arkasından, yine İtalyanlardan Pietro della Valle'nin 1620 deki grameri gelir. Ettore Rossi, işte, çok eski bir devirde İtalya'da açılmış olan bir çağda yetişen Türkologların bugünkü temsilcilerindendi ve aynı zamanda kendinde, Türkoloji tarihinin geçirmiş olduğu türlü safhaları toplu bir şekilde aksettiriyordu.

Harb esirleri ve gezginler tarafından Türk diline ait dağınık bilgi ve malzemenin toplanması; sonra misyonerlerce, daha çok propaganda kaygısıyla, gramerciliğin geliştirilmesi; daha sonra, Yakındoğuda ödev alacak olan diplomatlara pratik dilbilgisi vermek üzere "doğu dilleri okulları"nın açılması; bunun arkasından, Türkçeden başka Arapça ile Farsçayı da içine alan İslâmistiğin bir ilim disiplini olarak kurulması; bundan sonra da Türkçenin ayrı, fakat edebiyatı da içine alan geniş anlamda bir filoloji konusu teşkil etmesi ve nihayet dil araştırmalarının edebiyat incelemelerinden ayrılmasıyla Türk linguistiğinin meydana çıkması; son olarak da bu araştırmaların mukayeseli bir şekilde yapılması; işte bütün bunlar, Türkoloji tarihinin başlıca merhaleleridir. Avrupa üniversitelerinde ve yüksek okullarında okutulan Türkolojide bu safhaların bazılarını, eskimiş de olsa, bugün dahi görebildiğimiz gibi, E. Rossi'nin bıraktığı eserlerde de aynı çeşitlenme görülebilir.

Rossi'nin hocası Luigi Bonelli (ölm. 1947), Napoli üniversitesinde Türkçeden başka Farsça da okutmuş, aynı zamanda *Kuranı* da İtalyancaya çevirmiştir. İtalyanlar coğrafya ve siyaset icaplarına uyarak, hususiyle son zamanlarda üniversitelerinde Arapça için ayrı kürsüler bulundurmuş, Farsçayı ikinci plâna almışlardır. Gerçekten de, bugün İtalya'da, tanınmış bir tek İranist vardır, üst tarafını Türkologlarla Arabistler tamamlarlar. Bu sebepledir ki, Rossi 1953 te, Vatikan kitaplığındaki Türkçe el yazmalarının kataloğunu (*Elenco dei*

istifade edildiğini, her türlü istirahat ve çalışma şartlarını haiz bir salonda ne kolaylıkla çalışıldığını görüp gıpta ettik.

Anvers'te Şehir Kütüphanesi, Modern Cilt Atelyeri dikkatle tetkik edildi. Kongreciler, Rubens'in evini de ziyareti ihmal etmediler. Akşam yemeği bir gemi ile gezi yapılırken yendi. Veda nutukları geminin hoparlörlerinden taşarken serin ve yıldızlı bir gece başlamıştı. Çok canlı, ilim bakımından ileri ve faydalı olan bu kongrenin son gezi günü akşamı bile, kongreciler kitap, kütüphane, kendi ülkelerindeki intellektüel hazineler üzerinde görüş ve düşünüş alış verişinde bulunuyorlardı.

Burada son satırları yazarken Belçikalıların misafirperverliğini, incelediğini ve Türklere karşı göstere geldikleri hususî alâkayı da hatırlamak vazifedir. MM. Vandenborre, Lorphèvre, Dandois, Schmook gibi organizatörlere müteşekkiriz. Her ikisi de Brüksel'in ileri camiyetine mensup bulunan Mme. H. Denis-Bohy ile Mlle. Christiane De Looze'un Türk delegasyonundan esirgemedikleri alâka ve dostluğuda ayrıca zikretmek isterim.

Hülâsa Kütüphaneler ve Dokumentasyon Merkezleri Milletlerarası Kongresi kendi sahasındaki yeni çalışmaların olgun meyvalarını üyelerine tattıran ve yeni ilerlemelere yol açan dünya çapında mühim ve ön plânda kıymetli bir toplantı oldu.

Abdülkadir Karahan

28 ŞUBAT 1993

Türk Dil ve Edebiyatı Dergisi, c. 9, 1-2, 1956 İstanbul

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

Ettore Rossi

(1894—1944)

Adı Türkiye'de de iyi tanınan İtalyan türkoloğu Ettore Rossi ağır bir hastalıktan sonra, henüz 61 yaşında iken, 23 Ağustos 1955 te Roma'da vefat etmiştir.

Rossi 30 Eylül 1894 te Secugnano'da (Milano eyaleti) kalabalık bir çiftçi ailesinden doğmuştur. Liseyi bitirdikten sonra, 1914 sonbaharında Pavia Üniversitesi Edebiyat Fakültesine yazılmış, fakat çok geçmeden askere davet edildiği için tahsilini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. 1915—1917 yıllarını Trablus'ta, harbin geri kalan kısmını da Kuzey İtalya cephesinde geçiren Rossi, harb sona erince, tahsiline geri dönmüş ve 1920 de Pavia Üniversitesinde Yunan filolojisinden doktorasını vermiştir. Fakat daha Trablus'ta tanıdığı İslâm - Arap âlemi kendisini daha fazla çekiyordu. Milano'da Accademia Scientifico-letteraria'da arasıra derslerine devam ettiği Prof. Eugenio Griffini'nin delâletiyle Rossi Trablus hükümeti nezdinde tercümanlığa tayin edilmiş (1920) ve burada kaldığı iki senede yalnız Arap yazı dilini değil, Trablus Arap lehçesini de öğrenmek fırsatını bulmuştur. 1922 sonbaharında Roma'ya dönerek, bir sene önce kurulan Şarkiyat Enstitüsünün «Oriente Moderno» aylık dergisinde vazife almış, Prof. C. A. Nallino'nun ölümünden (1938) sonra da hem bu enstitünün, hem de bu derginin ilmi müdürü olmuştur.

Rossi, Roma'ya yerleştikten sonra kendi kendine türkçe öğrenerek, 1927 de Roma Üniversitesinde «Türk dili, tarihi ve edebiyatı» eylemsiz doçenti, 1935 te de eylemli doçent olmuş, 1939 da ise Nallino'dan boşalan türkoloji kürsüsüne profesör tayin edilmiştir. Daha 1938 de İran dili ve edebiyatı öğretimiyle de vazifelendirilmişti. 1940—1942 yıllarında İtalyan işgal ordusu subayı sıfatıyla Yunanistan'da bulunmuş, 1942 de tekrar üniversiteye dönerek ordinaryusluğa yükselmiştir. 1954 sonbaharında ağır surette hastalanan Rossi, yine arasıra çalışmalarına devam etmiş ve bu arada, Türk Dil Kurumu delâletiyle Fransız türkoloğu Jean Deny şerefine çıkarılmakta olan armağanda

“ESKİ ÇAĞLAR MÜZİĞİ” KONSERİ

FUAT PEKİN

6 mart pazar günü Milli Kütüphane salonunda dinlediğimiz “Eski çağlar müziği” konseri sessiz geçilmemesi ger eken bir önem, bir değer taşır. Önce şunu belirtmek isteriz: Bu konserin, bundan önce Belçika Büyükelçiliğinde verilen konser gibi başlıca özelliği, 1680 yılında Gand şehrinde dünyaya gelen ve 1730 yılında Londra’da ölen Belçikalı kompozitör J. B. Locillet’yi tanıtmak ve Melle. Simone Vierset’in büyük bir hislilik ve bilgi ile çaldığı Cembalo’yu Türk müzikseverlerine dinletmek oldu.

Elçilikteki konserte Locillet’den dört parça, J. S. Bach, Hector Fiocco, F. Couperin ve H. Purcell’den birer parça çalınmış ve bunların başarılı icrasını obuacı Kemal Kaya’dan başka Helikon kuartetini teşkil eden Can Kutay, Hasan Alpaslan, Faruk Güvenç ve İlhan Usmanbaş sağlamışlardır.

Milli Kütüphane konserinde Melle. Vierset’in yanında Kemal Kaya ile Ankara Konservatuarı keman hocalarından Julies Higny bulunmakta idi. Bu konserin, programında sıra ile Telemann’ın La Majör Trio sonatına, Locillet’in Keman ve Cembalo için yazılmış bir sonatına, Bach’ın Cembalo için olan prelüd ve fügüne; ikinci kısımda Stölzel’in trio sonatına, Haendel’in iki numaralı obua-cembalo ve son olarak da yine Locillet’in bir trio sonatına yer verilmişti.

Değişik olduğu kadar ilgi çekici bu konserle, temiz, sâf ve gerçek bir müzik dinlemek nasip oldu. Bu tarzda, cembalo ve obuanın katılması halka ilk defa sunulan konser, gürlüğü ve gösterişten uzak eski çağlar müziğinin özelliğini belirten, müziği müzik olarak benimseten, dinleyicilerin ruhunda huzur yaratan sâf müziğin ta kendisi idi. Tümü ile, çalanların güzelce bağdaşması sayesinde, mânası meydana iyi hazırlanmış ve icra edilmiş bir konser oldu. Melle. Vierset Elçilikte sayılı resmi davetlilere dinlettiği cembaloyu bu defa başkentimizin Milli Kütüphane salonunu dolduran, aydın bir kitleye dinletmek yolunda katlandığı yorgunluktan dolayı şükranlarımıza hak kazanmıştır. Onun, sanatına bağlılığını ve heyecanını, birçok güçlüklerle göğüs gererek yılmadan şahidi olduğumuz azimli çalışmalarını ve başarısını övmek isteriz.

Sanat sevgisini yakından bildiğimiz ve ilerlemelerini on beş yıldanberi adım adım takip ettiğimiz Kemal Kaya, çapını biraz daha genişleterek sadece solist olarak değil, iyi bir oda müziği sanatçısı olarak ta başarı sağlamış bulunuyor. Kemal, aynı zamanda memleketimizde ilk defa obuanın bir oda müziği konserinde yer aldığını göstermiş oluyor ki, bu da, müzik repertuarımız için ciddi bir kazanıdır. Sözü geçen konserte obua, bir renk sazi olmaktan ziyade eserin temasını belirtmek suretile konserin ana rüknü olarak iş gördü.

Belçikalı genç kemancı Julies Higny de, başlangıçta sert, fakat sonra, oda müziğinin şart koştuğu tatlılık ve rahathğa erişerek daha yumuşak ve daha anlayışlı çalışıyale kendisini tanıttı. Her üç sanatçının beraberlik, müzikalite ve özellikle sonoritte hususunda göstermiş oldukları titizlik ve bütün parçaların meydana çıkmasında, armonik tınlamalarda ve renk farklarında eski çağ müzik anlayışını belirtmekle elde ettikleri güzel başarıya işaret ve bu güzel müzik ziyafetine ön ayak olan Milli Kütüphane Müdürlüğüne, bu satırlarla, teşekkür etmek isterdik.

TÜRK DİLİ, cilt: IX / sayı: 103 (Nisan-1960)

Ankara, s. 361-368.

Ölümünün beşinci yılında:

ETTORE ROSSI BIBLİYOGRAFYASINA GİRİŞ

TAHİR PAMİR

1955 yılının 23 ağustosunda 61 yaşındayken ölen büyük italyan türkologu Ettore Rossi hakkında, *Türk Dili* dergisinin ekim 1955 tarihli 49 ncu sayısında A. D. imzasıyla yayınlanan genel mahiyette, ama noksatsız bir tanıtış yazısından başka, bugüne kadar, sanırım, bu değerli kişinin ağırbaşlı ve yüklü akademik çabasını yazı, hattâ konuşma konusu seçen kimse çıkmadı. Bir yandan bizi yürekte seven ve bizi bize tanıtmak yolunda ömrünü harcıyan bir bilgine karşı gösterdiğimiz bu savsamayı biraz hafifletmek umuduyla, bir yandan da ölümünün beşinci yıldönümüne ulaşılmış olmasını fırsat bilerek onun çok yönlü çalışmalarından meydana gelen geniş bibliyografyasını eleyip sınıflandırmamın faydalı olacağına inanıyorum.

Oriente Moderno dergisinin yine ekim 1955 tarihli onuncu sayısında Francesco Gabrieli tarafından yayımlanan *Ricordo di Ettore Rossi* adlı tafsillatlı incelemenin sonuna eklenen bibliyografik listeyi temel kaynak olarak almak şartıyla E. R. nin üstüne eğildiği konuları başlıca on gruba ayırmak mümkündür.

1 — Tarih :

- a: *Yazılı Kaynaklar,*
- b: *Eski Eserler,*
- c: *Yakın ve Yeni Çağlar.*

2 — Lingüistik ve Filoloji:

- a: *Genel Lingüistik,*
- b: *Arap Dilleri,*
- c: *Türk Dilleri,*
- d: *Lehçeler (diyalektoloji)*

3 — Edebiyat:

- a: *Eski Metinler,*
- b: *Edebiyat Tarihi (kıyaslamalı, genel ve özel),*
- c: *Folklor araştırmaları,*
- d: *Monografyalar,*
- e: *Biyografyalar,*
- e: *Çeviriler.*

4 — Politika:

- a: *Yakın ve Orta Doğu memleketleri,*
- b: *Siyasi Tarih,*
- c: *Türk Devrimleri.*

istifade edildiğini, her türlü istirahat ve çalışma şartlarını haiz bir salonda ne kolaylıkla çalışıldığını görüp gıpta ettik.

Anvers'te Şehir Kütüphanesi, Modern Cilt Atelyeri dikkatle tetkik edildi. Kongreciler, Rubens'in evini de ziyareti ihmal eylemediler. Akşam yemeği bir gemi ile gezi yapılırken yendi. Veda nutukları geminin hoparlörlerinden taşarken serin ve yıldızlı bir gece başlamıştı. Çok canlı, ilim bakımından ileri ve faydalı olan bu kongrenin son gezi günü akşamı bile, kongreciler kitap, kütüphane, kendi ülkelerindeki intellektuel hazineler üzerinde görüş ve düşünüş alış verişinde bulunuyorlardı.

Burada son satırları yazarken Belçikalıların misafirperverliğini, incelediğini ve Türklere karşı göstere geldikleri hususî alâkayı da hatırlamak vazifedir. MM. Vandendorre, Lorphèvre, Dandois, Schmook gibi organizatörlere müteşekkirimiz. Her ikisi de Brüksel'in ileri cemiyetine mensup bulunan Mme. H. Denis-Bohy ile Mlle. Christiane De Looze'un Türk delegasyonundan esirgemedikleri alâka ve dostluğu da ayrıca zikretmek isterim.

Hülâsa Kütüphaneler ve Dokumentasyon Merkezleri Milletlerarası Kongresi kendi sahasındaki yeni çalışmaların olgun meyvalarını üyelerine tattıran ve yeni ilerlemelere yol açan dünya çapında mühim ve ön plânda kıymetli bir toplantı oldu.

Abdülkadir Karahan

Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi,
c. VII (s. 1-2), s. 125-131, 1956

Ettore Rossi

(1894—1944)

Adı Türkiye'de de iyi tanınan İtalyan türkoloğu Ettore Rossi ağabeyimiz bir hastalıktan sonra, henüz 61 yaşında iken, 23 Ağustos 1955'te Roma'da vefat etmiştir.

Rossi 30 Eylül 1894'te Secugnano'da (Milano eyaleti) kalabalık bir çiftçi ailesinden doğmuştur. Liseyi bitirdikten sonra, 1914 sonbaharında Pavia Üniversitesi Edebiyat Fakültesine yazılmış, fakat çoğunlukla geçmeden askere davet edildiği için tahsilini yarıda bırakmak zorunda kalmıştır. 1915—1917 yıllarını Trablus'ta, harbin geri kalan kısmını da Kuzey İtalya cephesinde geçiren Rossi, harb sona erince, tahsilini geri dönmüş ve 1920'de Pavia Üniversitesinde Yunan filolojisinde doktoraasını vermiştir. Fakat daha Trablus'ta tanıdığı İslâm - Arap âlemi kendisini daha fazla çekiyordu. Milano'da Accademia Scientifico-letteraria'da arasıra derslerine devam ettiği Prof. Eugenio Griffini'nin delâletiyle Rossi Trablus hükümeti nezdinde tercümanlığa tayin edilmiş (1920) ve burada kaldığı iki senede yalnız Arap yazı dilini değil, Trablus Arap lehçesini de öğrenmek fırsatını bulmuştur. 1922 sonbaharında Roma'ya dönerek, bir sene önce kurulan Şarkiyat Enstitüsünün «Oriente Moderno» aylık dergisinde vazife almış, Prof. C. Nallino'nun ölümünden (1938) sonra da hem bu enstitünün, hem de bu derginin ilmi müdürü olmuştur.

Rossi, Roma'ya yerleştikten sonra kendi kendine türkçe öğrenerek 1927'de Roma Üniversitesinde «Türk dili, tarihi ve edebiyatı» eylesiz doçenti, 1935'te de eylemli doçent olmuş, 1939'da ise Nallino'da boşalan türkoloji kürsüsüne profesör tayin edilmiştir. Daha 1938'de İran dili ve edebiyatı öğretimiyle de vazifelendirilmişti. 1940—1941 yıllarında İtalyan işgal ordusu subayı sıfatıyla Yunanistan'da bulunmuş, 1942'de tekrar üniversiteye dönerek ordinaryusluğa yükselmişti. 1954 sonbaharında ağır surette hastalanan Rossi, yine arasıra çalışmalarına devam etmiş ve bu arada, Türk Dil Kurumu delâletiyle Fransız türkoloğu Jean Deny şerefine çıkarılmakta olan armağandı.

Burada da "ve" yi ne kaldırmak, ne de başka bir kelime ile değiştirmek mümkündür.

Orhan Veli de "ve" yi çeşitli mânalarda kullanır. Aşağıdaki misalde "ve", şiirin temi olan roman havasını yaratmağa yardım etmiyor mu?

*Çadırının üstüne yağmur yağıyor,
Saros körfezinden rüzgâr esiyordu,
Ve ben, bir roman kahramanı,
Ot yatağın içinde...*

Burada "ve" romana has olan sürekliliği veriyor.

*Gündüzleri yağmur yağıyor;
Ay doğuyor geceleri
Ve pazar kuruluyor, karşı meydan-
da*

Misalinde "ve" yeni bir hareketin başladığını bildiriyor. Bunun yerine "sonra" denilebilir. Fakat "ve" nin tesbit ettiği zaman ile "sonra" nınki bir midir? "Ve" de katı bir silsile fikri hissetmiyoruz. "Sonra" dersek, âdeta evvelâ ay doğuyor, sonra pazar kuruluyor gibi bir vehim uyanıyor.

Dünya edebiyatında "ve" nin en çok kullanıldığı kitap İncil'dir. Bundan dolayı Hristiyan yazarlar, "ve" leri tekrarlamak suretiyle dini bir üslup yaratırlar. Kur'anda, tercümelere göre söylüyorum, "ve" dikkati çekecek kadar bol kullanılmıyor. Cevdet Paşanın Kasası Enbiya'da "ve" yi çok kullanması, acaba İncil tercümelerinin bir tesiri midir? Eski Osmanlıca metinlerde de "ve" ye çok rastlıyo-

ruz. Meselâ Aşıkpaşa zade, cümlelerini "ve" ile bağlamaktan hoşlanıyor. Buna mukabil Dede Korkut kitabında "ve" ye hemen hiç rastlanılmaz. Bu neye delâlet eder? Halis Türkçede "ve" nin bulunmaması onunla ifade edilen mefhumların başka tabirlerle anlatılmasından mı ileri geliyor, yoksa başlangıçta Türk düşüncesi "ve" ile ifade olunan münasebetlere yabancı mı idi?

Ahmed Haşim:

*Sen ve ben
Ve deniz
Ve bu akşam lerzesiz, sessiz
Topluyor bu-yı rûhumu gûya*

mısralarında "ve" leri tekrarlamak suretiyle bir âhenk vücuda getiriyor. Diğer Türk şairleri arasında da "ve" leri arka arkaya sıralayanlar ve bundan bir tesir elde etmeye çalışanlar vardır. Hececiler "ve" ile vezin dolduruyorlardı. Orhan Veli - Cahit Külebi nesli "ve" leri çok kullanmaktan hoşlanmıyor; ancak düşünce ve duygu icabettirince ona baş vuruyor.

Türkçede "ve" nin ne zaman, nasıl, hangi tesirler altında kullanıldığı, ilmi olarak araştırılmağa değer bir konudur, sanıyorum. Onu sadece bir "rabıt edatı" saymak ve yerine derhal başka kelimelerin konulabileceğini düşünmek, işi çok basitleştirmek olur. "Ve" nin arkasında bütün bir dil ve kültür tarihi, duygu ve düşünce mekanizması vardır.

Bir İtalyan Türkiyatçının Ölümü

Prof. Dr. Fındıkoğlu Z. Fahri

— I —

Türkiye'de Türkiyat cereyanı başlamadan çok evvel Türkçe, Türklüğe ve Türk tarihine ait araştırma hareketinin Garbde başladığı, acı da olsa bir gerçektir. Bu acılığı gidermek için hiç değilse Garbdeki Türkiyatçılık hareketini, mümessillerini, muhtelif Garb milletlerinin ve âlimlerinin bizim için sarfettikleri gayretleri bilmek ve yeni nesillere bildirmek vazifesini ifa etmek yerinde olur.

Türkiyatçılığın geçmişi, oldukça gerilere kadar gidiyor. Hattâ bazı kimseler İstanbul'un fethinden evvele kadar götürüyorlar. Daha sonra İmparatorluğun azametli devirlerinde Türkçeyi öğrenmek endişesiyle gramerimiz ile meşgul olma hareketleri başlamış, gayet tabii olarak ilk önce İtalya'da bize dair bazı eserler vücuda gelmiştir (1). İşte 1530 sıralarında Floransalı bir İtalyan'ın şimdi el yazması halinde bulunan Türkçe Gramer'i ile başladığını zannettiğimiz bu hareketin 425 senelik ve İtalya'ya münhasır bir mazisi göz önüne alınırsa 1530 ile 1955 sene-

leri birbirine bağlanabilir. İlk yazma Türk Gramerinin müellifi olan İtalyan Argenti'yi 1955 sene Ağustos ayında ölen İtalyan Türkiyatçısı E. Rossi'ye bağlayan bu kültür çalışmaları çizgisi karşısında bu çizginin bize yakın ucunu temsil eden mütefekkirin ziyai, "Türk Yurdu" okuyucularını ne kadar müteessir etse azdır. O halde Rossi'yi tanıtmak, onu tanıyanlar için bir milli borç oluyor demektir.

— II —

Önce onunla olan tanışmamızı hikâye etmek isterim. Bundan yirmi sene kadar önce Avrupa'dan tahsilden döndükten sonra tesis ettiğim bir sosyoloji dergisinde Z. Gökalp ictimaiyatına geniş bir yer ayırdım, fırsat düştükçe onu memleket içinde ve dışında tanıtanları tanıtmayı başlıca bir çalışma mevzuu yaptım (2). İşte bu sırada (İslâm Ansiklopedisi) nin

(1) Bunlardan birini bundan on beş sene önce "Türkiyat Mecmuası" nda tanıttım.

(2) İş Mecmuası: Türkiye Harsı ve İctimai araştırmalar mecmuası, 1934, sayı: 3 - 4.